Martin Page

Samuel Beckett'a Göre Arıcılık*

Türkçesi: Işık Ergüden

*SEL

SAMUEL BECKETT'A GÖRE ARICILIK*

MARTIN PAGE, 1975 doğumlu Fransız yazar. Hukuk, sosyoloji, dilbilim, psikoloji, felsefe, sanat tarihi ve antropoloji gibi çok sayıda alanda sürdürdüğü üniversite öğrenimi sırasında gece bekçiliğinden gözetmenliğe dek çeşitli işlerde çalıştı. İlk romanını 25 yaşında yayımladı (*Comment je suis devenu stupide*, 2000). Bugüne dek yayımladığı dokuz yetişkin romanlarının yanı sıra, deneme ve öykü türünde de yayımlanmış eserleri, gençler için de yazdığı ve çeşitli konuları ele aldığı roman ve çizgi-romanları da bulunmaktadır. Kitapları on beş dile çevrilmiştir. 2011'den bu yana da Pit Agarmen (Martin Page adının anagramı) isimli bir blogu ve yine aynı isimle yayınladığı bir kitabı daha vardır. *Samuel Beckett'a Göre Arıcılık* ise Chaumont (Haute-Marne) Salon du Livre ödülüne layık görülmüştür.

*SEL YAYINCILIK / ROMAN

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 730
ISBN 978-975-570-752-5

SAMUEL BECKETT'A GÖRE ARICILIK
Martin Page
Roman

Türkçesi: Işık Ergüden

Özgün Adı:
L'Apiculture selon Samuel Beckett

© Editions de l'Olivier, 2013
© Sel Yayıncılık, 2014

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Editör: Bilge Sancı
Kapak tasarım ve teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Ekim 2015

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Martin Page

Samuel Beckett'a Göre Arıcılık

Türkçesi: Işık Ergüden

"Önce başkalarının esiriydim. Bunun üzerine onları terk ettim. Sonra kendimin esiri oldum. Bunun daha kötü olduğunu görünce kendimi de terk ettim."

S. B. *Eleutheria*

"Bilgimizi oluşturan arı kovanları neredeyse, kalbimiz de oradadır. Biz hep bu kovanlara doğru yol alıyoruz. Kanatlı doğan ve tinin balını toplayan bizlerin kalbinde gerçekten tek ve biricik bir şey var – *evimize* bir şey götürmek.

Nietzsche, *Ahlakın Soykütüğü*

GİRİŞ

Geçen eylül ayında İngiltere'deki Reading banliyösünde bulunan bir antreponun yakınında yangın çıktığı haberi geldi. Samuel Beckett'la ilgili arşiv depolarının en önemlilerinden biri oradaydı. Bu arşivler, Reading Üniversitesi'nde bulundukları salondan, zeminde ve ahşap doğramalarda kâğıt yiyen Attagenus larvalarının varlığı nedeniyle birkaç hafta önce taşınmıştı. Bütün elyazmaları ve belgeler yüksek basınçlı kaplarda kimyasallarla dezenfekte edilmiş, sonra da karton kutulara yerleştirilip antrepoya konmuştu. Böylelikle, üniversitenin salonu da tepeden tırnağa elden geçirilmişti.

Yangına çocukların yaktığı çatapatlar sebep olmuş, Whitley Wood itfaiyecilerinin müdahalesi sayesinde çabuk söndürülmüştü. Fakat alevlerin üzerine boca edilen su binanın içine sızınca, değerli karton kutular su çekti.

Zararın küçük çaplı olması içimizi çok rahatlattı. Nem, küflenmeye yol açabileceğinden ve larva yumurt-

layan böceklere davetiye çıkarabileceğinden, belgeler plastik poşetlere kondu ve eksperlerin gelmesi beklenirken (Berkshire Meat Traders Ltd'den bu vesileyle kiralanan bir buzhanede) donduruldu. (Londra'daki Sackville House'da bulunan) The International League of Antiquarian Booksellers'ın acilen görevlendirdiği eksperler, bu belgelerin suyunu özenle tek tek çektirerek kuruttular. İşlem dokuz gün sürdü ve sigortanın üstlenmediği masrafları karşılamak için bir bağış çağrısı gerekti. Böylece bütün arşivler Reading Üniversitesi'ndeki salonlarına kusursuz bir durumda yeniden yerleştirilebildiler.

Bu kargaşa sırasında, kendini Samuel Beckett'ın asistanı olarak tanıtan bir adamın günlüğü keşfedildi. Günlük, 1985 yılı yazına ve sonbaharının ilk günlerine uzanmaktadır. Günlükte, *Godot'yu Beklerken*'i İsveç'teki Kumla hapishanesinde temsil etme projesi ve buna bağlı olaylar anlatılıyor. Bu hikâye iyi bilinmektedir, fakat bu metnin odağı gerçeğe uygun olsa da, özü (Samuel Beckett'a atfedilen davranışların orijinalliği, fiziksel görünümü ve arşivlerle ilgili olaylar) yazarının şakacı (ya da kaçık) zihninin kanıtıdır.

Böyle bir asistanın varlığından hiç kimse (ne Beckett'ın kendisi, ne karısı Suzanne, ne yayıncısı

Jérôme Lindon) söz etmemiştir. Bununla birlikte, bu günlük hakikaten vardır. Kâğıt ve mürekkep o döneme aittir ve kimi unsurlar özgündür. Ayrıca, bu belge Şubat 1989'da Reading Üniversitesi'ndeki Samuel Beckett International Foundation'a gönderilen arşiv koleksiyonunun 75 numaralı bölümünde bulunmaktadır. Fişte Samuel Beckett'ın imzası vardır.

Her ne kadar bu sayfalarda yazılanlar insana inanılmaz gelse de, metinlerin bunları mevcut halleriyle – gerçek olaylar hakkında kurmaca bir eser olarak– okuyacak okurların ferasetine teslim edilmesi bize ilginç bir fikir gibi göründü.

Profesör Fabian Avenarius, Reading Üniversitesi

28 Haziran – Bugün tuhaf bir şey oldu. Saint-Germain-des-Près Meydanındaki Le Divan kitapçısının kasasının önünde, Jacob Burckhardt ile Edward Tylor'un kitaplarını satın almak için bozuk paralarımı denkleştirmeye, ceplerimi boşaltmaya uğraşırken, kitapçı bir işle ilgilenip ilgilenemeyeceğimi sordu. Hiç tereddüt etmedim: Dört yıl boyunca Bologna Üniversitesinde okutmanlık yaptıktan sonra Fransa'ya henüz döndüm (antropoloji tezimi bu yıl bitirmeyi umuyorum) ve birikimim en alt seviyede. Kitapçı bana Samuel Beckett'ın arşivlerini ayıklamak için bir asistana ihtiyaç duyduğunu söyledi.

Beckett'ın eserlerini biliyorum. *Molloy*'u ve *Godot*'yu okudum (bu eseri sahnede seyretmedim: Nazik sırtım ve nispeten uzun bacaklarım yüzünden tiyatrolar bana yasak). Tesadüfün (ve kuşkusuz fakir görünümümün ve kitapçıda uyandırdığım merhamet duygusunun) bana Beckett için çalışma imkânı verdiğine inanamıyorum.

Heyecanımı belli etmemeye çalıştım. Kitapçı telefon numarasını çevirip ahizeyi bana uzattı. Beckett boğuk bir sesle bana cevap verdi. Öksürdü. İş için aradığımı söyledim. Randevu önerdi. Yarın saat 14.00'da Saint-Jacques Bulvarındaki Petit Cafe'de buluşuyoruz.

Artık tezime çalışmaya yoğunlaşmanın benim için güç olduğunu söylemeliyim. Bu deneyimden hiçbir şey unutmamak amacıyla bu günlüğe başlıyorum. Samuel Beckett'la buluşacağım! Ünlü bir yazarla iş görüşmesine gitmeye insan nasıl hazırlanır ki? Kitaplarını okuyacak zamanım yok. Zaten eserleri üzerine sorular soracağını sanmam. Her türlü dalkavukluktan kaçınacağım.

Geriye, kılık kıyafetim kaldı. Sade bir şeyler giymeye karar verdim. Ne fazla şık ne fazla rahat. Kırmızılı mavili yünlü bir kravat.

29 Haziran – Erken gittim. Beckett, belirttiği saatte orada yoktu. Birkaç dakika geçmişti. Fikir değiştirdiğini düşündüm. Yine de o kadar hayal kırıklığına uğramamıştım. Sonuçta anlatacak bir hikâyem olmuştu.

Bir kahve söyledim. Biraz daha bekleyecektim. Bundan istifade edip kravatımı çıkardım. Sonra, fikir değiştirerek, tekrar taktım. O sırada telefon çaldı, tezgâhın arkasında duran patron telefonu açtı. Arayan Beckett'tı ve benimle konuşmak istiyordu. Sesi öncekinden daha net geliyordu. Sinirli olduğunu hissettim. Ama o da sinirli olduğunun farkındaydı ve nazik olmaya çabalıyordu. Arılarla ilgili bir şeyden dolayı dışarı çıkamayacaktı. Ayrıntı sormaya cesaret edemedim. Telefonda konuşuyorduk.

Bana, aşırı sinirli bir tonda, her on yılda bir elyazmalarından, notlarından, defterlerinden, restoranların masa örtüsü kenarlarından, çiziktirilmiş metro biletlerinden kurtulduğunu ve onları meraklı araştırma-

cılara hediye ettiğini söyledi. Yardıma ihtiyacı vardı, kâğıtlarını tek başına düzene koyamıyordu. İşle ilgilendiğimi ve öğrenimim sayesinde, arşivlere dair belli bir pratiğim olduğunu söyledim. Tezim, tutkularım, yapıp ettiklerim üzerine sorular sordu. Bütün bunlar (barın üzerinde asılı promosyon saate göre) hepi topu iki dakika sürdü. Beni on günlüğüne tuttuğunu belirtti (asgari ücretin üç misli ödeyecekti).

"Ne zaman başlayabilirsiniz? Ne kadar erken olursa o kadar iyi, Suzanne'ın dönüşünden önce bitsin istiyorum. Birkaç günlüğüne bir arkadaşında da."

Zaten boşta olduğumu söyledim. Sevinmiş gibiydi. İlk görevimi de verdi: Dört tane büyük karton kutu satın almak (içinde birinin diz çöküp oturabileceği kadar büyük olmalılar, diye belirtti). Bir de ahtapotlu sandviç sipariş vermemi söyledi. Yunanlı sandviççinin ve evinin adresini not ettim.

Bir saate kalmadan Saint-Jacques Bulvarındaki evin kapısını çaldım. Kapıyı Beckett açtı. Önce yanlış kapıyı çaldığımı sandım, çünkü karşımda portresini gazetelerde gördüğüm adam yoktu: Uzun saçlı ve sakallıydı. Çiçekli ipek bir gömlek ile pamuklu siyah bir pantolon giymişti, ayağında ekoseli pantuflalar, başında da bir

denizci şapkası vardı. Elimi var gücüyle sıktı ve beni içeri davet etmeden, elime hemen banknotları sıkıştırdı (ücretim). Ben de ona sandviçi verdim.

Evin içindeki hatırı sayılır dağınıklık cezbediciydi. Bir sahaf dükkânının deposunda sanabilirdi insan kendini. Üç odanın her birinde de kütüphane vardı (mutfakta da bir gastronomi eserleri koleksiyonu). Ayrıca yerde, kanepenin, müzik setinin üzerinde kitaplar. Evin gerçek mobilyası onlar gibiydi. Beckett'ın çalışma odası yoktu: Mutfak masasında ya da geniş penceresinden bulvardaki ıhlamur ağaçlarının göründüğü salondaki masada çalışıyordu. Hemen hemen her yerde kâğıt ve not defterinden oluşan dağlar yükseliyordu.

Beckett, sandviçini yerken (ekmekten sanki ahtapot kaçmaya çalışıyormuş gibi dokunaçlar çıkıyordu), randevuya gelemediği için özür diledi. "Kovanla ilgili bir sorun var." Benim şaşkınlıkla baktığımı görünce, çatıda altı tane kovanı olduğunu açıkladı.

Mutfak masasına oturduk. Sonbahar renklerine boyanmış kareli desenlerle kaplı küçük bir masa bu. Beckett arşivlerine sahip olmak için çekişen kurumlarla dalga geçti: Gülünçtü bütün bunlar. Ama sanırım onu asıl rahatsız eden, gözlerin bu denli üzerine dikilmiş olmasıydı. Sandviçini bitirdi ve birer sıcak çikolata iç-

meyi teklif etti. Bir kasenin içine bir tablet çikolatanın üçte birini kırdı, süt ilave etti, sonra da vanilya koydu. Sıcak çikolata hazır olduğunda da biraz soğuk süt ekledi. Sessizce içtik. Beckett'ın sakalına krema bulaşmıştı. İşaret ettim. Elinin tersiyle sildi.

Öğleden sonranın geri kalanını evraklarını ayıklamaya ayırdık. Kutuları gidecekleri yere göre doldurduk. Reading Üniversitesi (Britanya), Austin Üniversitesi'ndeki Harry Ranson Araştırma Merkezi (Texas), Trinity College (Dublin) ve Saint-Louis'deki Washington Üniversitesi (Missouri). Mümkün olduğunca eşit dağıttık (hem nicelik hem nitelik bakımından). Saat 19.00'da işi bıraktık.

Evime döndüğümde hâlâ bu öğleden sonranın enerjisiyle doluydum. Gare du Nord yakınındaki Maubeuge Sokağında bir binanın en üst katındaki bir odada oturuyorum (sokak güzel değil ama çok iyi bir mevkide). Burada yaşamaktan hoşlanıyorum. Eşyam bir çalışma masası ve bir çekyatla sınırlı. Pencerem göğe bakıyor; panjurları olmadığından gün doğduğunda uyanıyorum.

30 Haziran – Saat 17.00'da işi bitirdik. Çalışmamızın sürati sorun oluşturdu. Canı sıkılmış gibiydi: "Ben size on gün için ödeme yaptım," dedi.

Ona parayı geri verebileceğimi söyledim ve elimi cebime attım.

"Hayır, hayır. Ama adil olmalı. Pencerelerden para saçıyor değilim."

Bir çözüm düşündü. Ona bir hippi görünümü veren, burma örgüden, portakal rengi, bol ve saçaklı yün yeleğinin düğmelerini ilikledi. İki dakika boyunca parkenin üzerine uzandı. Sonra ayağa kalktı. Eşyaları eline aldı (fincan, koca gözlü minik heykel, sözlük, plak). Sanki çözüm onların ağırlığında saklıydı. Düşünmesine eşlik etmesi için vücudunu harekete geçirmeye ihtiyaç duyuyor gibiydi. Gidip dişlerini fırçaladı. Salonda yanıma geldi.

"Arşiv mi istiyorlar? O halde onlara arşiv hazırlayacağım." Dudaklarında bir gülümseme belirdi.

Böylece Samuel Beckett beni arşiv imalatına kattı. Bir komediydi bu. Hem katılmak için para almıştım hem de büyük bir yazarın yanındaydım. Daha ne isteyebilirdim ki? Antropolog statüm beni onunla ilgili olası bütün belgeleri toplayan araştırmacılara yakınlaştırıyordu. Ama ben kendi saflarıma karşı oynuyordum ve bu durumdan mutluydum. Tam anlamıyla numunelik biriyle birlikteydim. Gelecekte kendisine dair yaratılacaklar karşısında tetikte olan dikbaşlı ve kurnaz bir numune.

Salonun ortasında duran dört koca karton kutuyu göstererek, "Sonuçta bütün bunlar neye yarar ki?" diye sordu.

Yazar arşivleri toplayan kurumlar modasından söz ettik. Artık geçmişteki anlamı yoktu bu işin: Yeni yazar olan herhangi biri, araştırmacılara miras bırakacağı anıyı bilinçli olarak organize ediyordu. (Gide örneğini verdi. Yazıştığı kişilere gönderdiği mektupların bir kopyasını gelecekte basılır diye elde bulunduruyordu. Ben de ona sakıncalı mektupları yok eden Freud'den söz ettim.) Otosansür ve manipülasyon arşivlerin kuralıdır. Beckett kâğıt hamuruna duyulan bu iştahın bilimsel değerden tamamen yoksun olduğu kanısındaydı. Saf bir sahip olma arzusuydu bu. Akademik araştırmadan ziyade fetişizmle alakalı bir şey.

"Arşivleri yazarın oluşturduğu bir kurmaca olarak görmek gerek, hakikat olarak değil," dedi. "Peki, bu kurmaca bize ne söylüyor? İşte, araştırmacıların görevi bu."

Beckett'ın da bir akademisyen olmayı başaramadığını hatırladım. Parlak öğrenci! Kendini böyle olmaya yöneltmişti. O dünyayı iyi biliyordu. Hayatı üzerine yanlış bilgiler vererek, eserlerinin yorumunu bulandırmaktan korkup korkmadığını öğrenmek istedim.

"Homeros'un hayatını hiç bilmiyoruz, Cervantes'in, Shakespeare'in ve Moliere'inki hakkında da pek bir şey bilmiyoruz, ama bu durum bu yazarların evrensel olmasını ve üzerlerine kitaplar yazılmasını engellemiyor. Kişisel yaşama fazla değer veriliyor."

Kütüphaneye yaklaştı. Hareketleri bana dalgın bir kediyi hatırlatıyordu. Sakarlığına rağmen atik; tökezleyen ve kendini toparlayan. *Don Quixote*'u eline aldı, rastgele açarak bir iki satır okudu ve sonra yerine geri koydu.

"Önemli olan, benim kitaplarımı okuyanların biyografisi, benimki değil. Akademisyenler benim eserimden bir şey öğrenmek istiyorlarsa, kendi hayatlarını soruştursalar daha iyi ederler."

Uzun parmaklarıyla yeleğinin cebinden bir sigara çekip çıkardı. Bir kibrit çakarak yaktı ve küllüğe koydu. Sigaradan nefes çekmedi. İçme niyeti olmadığı belliydi.

"Benim hayatımı incelemek, kendi hayatında olup biteni ve benim kitaplarımın ortaya koymaya çalıştığı şeyi görmemenin bir yolu."

Onun bakış açısını anlıyorum, ama antropolog olarak burada bir savunma mekanizması da görüyorum: İnsanlar, oldukları ve yaptıkları şeyi, hayatlarının, kökenlerinin ne ölçüde belirlediğini işitmek istemezler. Bunu biliyorum. Özellikle de "yaratılmamış yaratıcı" olma hayalindeki sanatçılar. Beckett'ın durumunun bu olduğunu söyleyecek değilim. Tersine, onun nereden geldiğini bildiğini hissediyorum ve sanırım determinizmlerin içine işlemeyeceği yanılsaması onda olmadığından, bu determinizmleri aşmayı başarıyor. Kendi hayatı onun için verili bir madde, onun üzerinde çalışıyor, onu fetişleştirmiyor. Küllükteki sigara bitiyordu. Tam sönecekken Beckett üzerine üfledi ve ters çevirdi. Sigara yanmaya devam etti.

"O halde siz Sainte-Beuve'e karşı Proust'un tarafındasınız," dedim.

"Ben kimsenin tarafında değilim," cevabını verdi. "Seçmek gerekmiyor. Proust Sainte-Beuve'e karşı çıktı, kendini böyle gösterdi, kendini yarattı. Kötü niyet bu elbet. Ama bize önemli bir şey öğretti: Görünüşe aldanmamalı."

Yarın saat dokuzda gelmemi söyledi.

Bu geceyi tezimin son bölümünü yazmakla geçireceğim. Gece karanlık ama benim günüm bitmedi.

1 Temmuz – Bugün uydurma arşivler hazırlamak için alışveriş yaptık. Eksantrik olmakla gerçeğe benzerliğin sınırında duran şeyler satın alıyorduk. Akademisyenlerin şaka sanmayacağı ama yine kafalarının karışacağı şeyler.

Beckett'ı evinin girişinde buldum. Bize avokadolu sandviçler hazırlamış, bir matara da su almıştı. Rastgele sokaklara daldık. Her yaz başı olduğu gibi Paris boşalıyordu. Bazı mağazalar kapanmıştı, storları inikti, yeniden açılış tarihini belirten tabelalar asılıydı. Havada tatil kokusu vardı, hatta evlerinde kalanlarda ve çalışanlarda bile yeni bir hafiflik seziliyordu. Gezinti hoştu, hava sıcaktı. Beckett'ın üzerinde yeşil ve sarı palmiye yapraklarıyla süslü, kırmızı bir Havai gömleği, bermuda bir şort ve mavi keten ayakkabılar vardı.

Bir erotik-shop'un önünden geçtik. Beckett'a buradan başlayabileceğimizi söyledim. Sanırım düşüncelere dalıp gitmişti. Karşısında yapay penislerle dolu bir tezgâh olduğunu görünce, bir an dalgınlaştı, sonra kahkaha attı.

Birini elime alır gibi yaptım, ama o, "Umarım şaka yapıyorsunuzdur," dedi. Etin teşhir edildiği bu renkli dünyadan, cinsel organlardan, göğüslerden ve plastik bebeklerden, elektrikli erotik nesnelerden ve pornografik video koleksiyonundan büyülenmiş gözüküyordu (ben de öyle). Videoların bulunduğu yeri gösterdi ve "Bu kadar tekrara dayalı bir şey için bunca büyük çeşitlilik! Çok enteresan," dedi. Sonra, kasada duran tezgâhtar kadının işitmemesi için, daha alçak sesle, benim kulağıma yanaştı: "Et sergilemeye benzer bir yanı var. Zincirleme çalışma bu. Bu gençler seyircilerin fantasmaları için biftek gibi dilimleniyorlar. Kıç deliğine varan kapitalizm. Hıristiyanlığa o kadar aykırı ki ona benziyor. Bir paranın iki yüzü."

On dakika boyunca reyonlar arasında dolandık. Beckett gözlerine inanamıyordu. Özellikle seks oyuncaklarıyla ilgileniyordu. "Burada oyun var, bu hoşuma gidiyor. İnsanın hayal gücünü etkileyebilir. Elbette, benim için değil, ben fazla tutucu bir kuşaktanım. Ama daha genç olsaydım..." Sonuçta, erotik ("ve edebi" diye belirtti: *Romeo ile Juliette*'in orji uyarlamasıydı) bir filmin dört örneğini ve gevşetici ilaçları tercih etti. Tezgâhtar kadın Beckett'ı tanımadan malları ambalajladı. Sakalı, uzun saçları ve giysileri kusursuz bir kamuflaj oluşturuyor.

Macera devam etti. İlham versin diye dükkân vitrinlerine bakıyorduk. Aniden Beckett'ın yüzü ışıldadı: Yolculuklarıyla ilgilenen araştırmacılara malzeme verecekti. "Kartları karıştıralım!" Bunun üzerine, bir sonraki etabımız Montparnasse Garı oldu. Gişeden, bir Fransa turuna uygun biletler ile tuhaf yerler için (Millau, Guérande, Berck ve Savigny-sur-Orge) gidiş-dönüş biletleri istedi.

Sahte arşiv toplamak heyecan vericiydi. Sanki bir tabloyu boyuyor, bir tuvale renkler ekliyor gibiydik.

Beckett, "Akademisyenler bütün bu sahte bilgiler sayesinde eserlerimi daha iyi anlayacaklar," dedi.

Bana kalırsa bu fazla iyimser bir bakış açısı. Entelektüellerin sadece kendilerine rahatlık sağlayan şeyi görme yeteneğine sahip olduklarını bilecek konumdayım. İnceleme konularına dair sahip oldukları fikre denk düşmeyen şeyi gözleri görmez. Beckett'ın arşivlerine kattıklarını görmeyeceklerine bahse girerim. Ölümünün üzerinden onlarca yıl geçmeden göremeyecekleri kesin.

Evinin önüne geldiğimizde Beckett Galeries Lafayette'e gitmemiz gerektiğine hükmetti. Bisikletlerin park edilip bağlandığı metal bariyere yanaştı ve seleli eski bir Hollanda bisikletini çözdü.

"Siz Suzanne'ın bisikletini alın." Kırmızı bir bisikleti gösterip, zincir kilitinin anahtarını bana fırlattı.

Hava serinlemeden grileşmişti. Sağanak yağmur her an boşanabilirdi. Zaten hafif hafif çiseliyordu. Hava yumuşaktı, yolculuk sarhoş ediciydi. Şehir bir oyun alanına dönmüştü. Ortam bana Bologna'daki yıllarımı hatırlatıyordu. Beckett'ın ihtiyatlı bir bisiklet sürücüsü olduğu her halinden belliydi. Bir arabanın gelişinden, yoldaki bir engebeden ya da başka bir tehlikeden beni haberdar etmek için eliyle işaretler yapıyordu. Louvois Meydanı'nın yakınından geçerken seslendi: "Ağzınızı kapatın! Küçük bir sinek ini burası." Gerçekten de, bir yığın sinek yüzüme yapıştı.

Galeries Lafayette kuşkusuz Fransa'nın en büyük mağazası. Beş kat boyunca akla gelen gelmeyen her şey var. Gezindik. Karşımıza çıkan reyonlara dalıp kafamıza estiği gibi çantalarımızı doldurduk. Resim defterleri, renkli pastel boyalar, kurutulmuş çiçekler, bir jimnastik kitabı (Georges Hébert'in "Doğal Yöntemle Fiziksel Eğitim ya da Eksiksiz Antrenman"ı), İbranice, Japonca, Katalanca ve Keçua dilinde konuşma rehberleri, siyah çay, takma bıyık ve plastik kelepçe satın aldık. Yaptığımız işin "Noel alışverişi"ne benzer bir yanı vardı. Sonra su sporları, iç dekorasyon ve kutu oyunları üzerine dergiler almak üzere bir gazete bayisinin önünde durduk.

Saat 16.00'a doğru eve döndük. Beckett ikindi kahvaltısı yapmamız için ısrar etti ("Günde dört öğün yemek yenmezse gün boşa geçmiş olur"). Yani bir sıcak çikolata (iki gün öncekinden daha hoş, çünkü malzemesini önceden hazırlamıştı) ve tuzlu tereyağlı ekmekler. Hiç balı kalmadığını üzülerek itiraf etti. Ama yılın ilk rekoltesi gecikmeyecekti (çatının üzerindeki kovanları merak ediyorum).

(Bugün o kadar çok şey oldu ki! Beni heyecanlandıran ve serseme çeviren bir deneyime sürüklendim. Hiçbir şey uydurmadığıma emin olmak için bu notları tutuyorum. Bellek, sakınmak gereken canlı bir şeydir.)

Kahvaltıyı bitirir bitirmez, satın aldıklarımızı arşive dönüştürmeye giriştik. Beckett pastel boya kutusunu açtı ve resim defterlerine maharetli bir şekilde kadın vücutları çizdi. Ben okunduğuna inandırmak için dergileri buruşturdum, fiziksel egzersiz kitabının ve dil metotlarının bazı bölümlerinin altını çizdim. Sonra hayal ürünü alışverişlerimizle dört kutuyu çeşnilendirdik. Ciddi belgeler yığınına bunları iyice karıştırmak gerekiyordu. Bu iş eğlenceli oldu. Beckett defalarca gülmekten kırıldı (özel bir kahkaha yeteneği var. Ciddi ciddi konuşurken bile hep bir ironi ve kendini alaya alma seziliyor). Arşiv oluşturmak ömür boyu sürecek değil; (eğer iyi organize olunursa) birkaç günlük bir iş.

Bantla kapattığımız kutuları postaneye taşıması için Beckett'a yardım ettim. Onlarca kilo tuttuklarından, kapıcı kadının (felçli güzel labradorunu gezdirmekte kullandığı) çekicisini ödünç aldık. Gişedeki adam gönderilerin toplam bedelini söylediğinde Beckett'ın ağzı açık kaldı. Şaşırdığı belliydi. Kısmen sahte anılarla ve uydurma şeylerle dolu dört kutuya baktı. Gülümsedi. Buna değdiğini düşünmüş olmalı. Ceket cebinden bir tomar para çıkardı (Beckett bankalardan ve bankacılardan nefret ettiği için, her üç ayda bir cebine kendini koruması için bir tavşan bacağı koyarak, para çekmeye bankaya gidiyor) ve ödemeyi yaptı. Yapıştırmak için hayvanlı pullar seçti. Koleksiyonluk pul stoğu bitince, normal pullarla tamamlamak gerekti.

Dönüş yolunda, Beckett bizim küçük sürprizlerimizi keşfedecek akademisyenlerin tepkisini taklit etti. Bu onu gözlerinden yaşlar getirene kadar güldürdü. Evine vardığımızda, boş fincanları mutfak evyesine koydu ve bana ceketimi uzattı. Sözleşmemizi tamamlayabilmek için beni ara sıra arayacaktı.

Uzun süre beklemem gerekmedi. Ben ceketimi giyip çıkmaya hazırlanırken, telefon çaldı. Beckett donup kaldı. Açmam için bana işaret etti.

Arayan Jan Jonson'du. İsveçli bir oyuncu ve sahne yönetmeni (biraz önce teyit ettim. Ünlü biriymiş. Shakespeare'in *IV. Henri*'sini televizyona ve Saint-Just'ün söylevlerini müzikal komedi olarak uyarlamış). Telefon numarasını, Beckett'ın çevirmeni olan ve yazarla yazışan, ara sıra onu görmeye Paris'e gelen Carl Gustaf Birger Bjurström'den almış.

Bu beklenmedik misafirin adını ve görevini Beckett'a söyledikten sonra, telefon ahizesini uzattım.

Beckett, nezaketi elden bırakmasa da, telefonda pek konuşkan biri değil. Sanırım, fazla samimiyet gösterirse karşısındakilerin bunu ona zaman kaybettirmek için bir vesile bileceklerinin farkında. Beckett'ın mesafesi basit bir kişisel ekoloji sorunu. Bunu şöyle özetliyor: "İnsan gençken zamanı vardır, ama parası yoktur, yaşlandığında ise tersi olur. Her durumda, rastgele harcarsın."

Jonson kendini tanıtıp ona projesini açıkladı: *Godot'yu Beklerken*'i İsveç'teki bir hapishanede sahnelemeyi arzuluyordu. İdeal yer orasıydı. Hayal edilebilecek en uygun oyuncular. Jonson'un taşkın coşkusu Beckett'ı ara sıra ahizeyi kulağından uzaklaştırmaya mecbur bırakıyordu. Beckett "hum hum" diye sesler çıkardı. Yönetmen bunun onay anlamına gelip gelme-

diğini anlamamıştı. Bir sessizlik oldu ve Beckett, "Hapishane, neden olmasın!" dedi.

Bunu derken, hapishanenin dünyanın dışı olmadığını ve oyununun orada oynanmaması için bir neden görmediğini söylemek istiyordu (benim hipotezim bu).

Yönetmen sevinçten havalara uçtu. İngilizce ve İsveççe. Beckett yüzünü buruşturdu. Jonson bütün gerekli izinleri almıştı. İsveç devleti deneyimlere ve mahkumları topluma kazandırma programlarına açıktır. Hem Beckett ünlü biridir. Bu ününü on beş yıl önce almaya gitmediği Nobel Ödülü'ne de borçludur. İsveç'in evlatlığı gibidir. Elbette onun Stockholm'a geleceği, bu şerefi bahşedeceği umulmaktadır...

Beckett kapıya kadar bana eşlik ederken, böyle bir niyetinin olmadığını söyledi. Mesafeli duruyor. Onu "önemli şahsiyet" gören kimsenin yanına yaklaşmasına izin vermez. Dostlarının çoğu onlarca yıldır tanıdığı, uzun kıtlık yıllarında rastladığı kişiler. Sosyetik yaşam ona dehşet veriyor. Parazitleri dışlamış. Karısı ve dostları var. Dünya onlardan ibaret.

Eve dönerken, biraz yürümek için Château-d'Eau'da metrodan indim. Strasbourg Bulvarı, o tarafta, restoranları, kuaför salonları, baharatçılarıyla bir Afrika semti.

Dar sokaklara girerek kuzeye doğru yürüdüm. Çöp tenekelerinin yanına bırakılmış bir iskemle çıktı karşıma. Aldım: Benim stüdyodaki tabureden daha iyiydi.

6 Temmuz – Beckett sabahın sekizinde beni arayarak, tereyağlı kruvasanlarla evine gelmemi istedi. Birlikte kahvaltı ettik. Konuşmak istiyordu. Jan Jonson'un projesiyle ancak uzaktan ilgileneceğini söyledi. Oyununu yazalı uzun süre olmuştu, artık o sahneye koyana aitti, burnunu sokmayı düşünmüyordu. Oyunu oynamak için bir hapishanenin seçilmesi, *Godot'yu Beklerken*'den ziyade Jonson'a, İsveç'e dair bir şeyler söylüyordu. (Bu konuda onunla aynı düşüncede değilim, ama karşı çıkmaya cüret edemedim.)

Jan Jonson projenin gelişiminden haberdar etmek için bir mektup göndermişti. Beckett bana mektubu okudu. Jonson mektupta Kumla hapishanesine ilk girdiği günü, klostrofobi ve panik duygusuyla birlikte hissettiği heyecanı anlatıyor. Beckett bu konuda tuhaf bir saptamada bulundu: Tutsak olmak için cesaret gerektiğini söyledi, "Tercih şansı olmasa bile, cesaret gereki-

yor: Hapishane sadece hareket özgürlüğünün ortadan kaldırılması değildir, atmosfer basıncında ve havanın bileşiminde de bir değişimdir. Sanki duvarlar sizi kuşatmakla yetinmiyor da derinizi ve düşüncenizi eziyor gibi. İnsan hem patlama noktasında olduğunu, hem de patlayacak yerinin olmadığını hisseder." (Beckett'ın bunu nereden bildiğini düşünüyorum, bilmediği bir şey hakkında nasıl böyle bir algısı olabilir?)

Jonson zarfa fotoğraflar da eklemişti. Hapishanenin fotoğrafı: Politik duvar yazılarıyla, yerel rock gruplarının afişleriyle süslü gri dış duvarlar, perçinli büyük metal kapı, girişin üzerinde yuvarlak lamba. Hapishane müdürünün fotoğrafı: Köşeli, geniş alınlı, uzun boylu bir adam; masası Van Gogh röprodüksiyonlarıyla ve treatlon kupalarıyla dolu. Yüzünde gülümseme yok, ciddi ve profesyonel görünüyor. Oyunun sergileneceği etkinlik salonunun fotoğrafları da vardı: Sarı duvarlar, alçak tavan, bir seki kurulmuş, iskemleler yerleştirilmiş.

Çatı altındaki odama baktıkça aklıma hücre geliyor. Ama daha konforlu ve istediğim zaman dışarı çıkma özgürlüğüm var. Ben mahkum değilim. Burası, daha ziyade bir keşiş hücresi.

Tezime yeniden girişmenin zamanı. Beckett'ın asistanı olmanın konsantrasyonumu bozacağını sanmıyorum; tersine, bunun benim akademik çalışmamı zenginleştireceğini biliyorum, zihnimi daha da bilenmiş hissediyorum. Bazı insanların farmakolojik etkileri var sanırım.

15 Temmuz – Beckett fotoğrafları yapıştırmasına yardım etmemi istedi. Yeni fotoğraflar gelmiş. Özellikle oyunda rol alacak mahkumların fotoğrafları. Salonun kütüphane olmayan duvarlarına onları astık. Bütün bu fotoğraflar İsveç'e ve Kumla hapishanesine açılan bir pencere oluşturuyor sanki. Hümanist bir proje insanı tatmin edebilir. Fakat bu Beckett'ın çelişki anlayışını dikkate almamak olur:

"Ya diğer tutsaklar?"

("Mahkum" yerine hep "tutsak" kelimesini kullanıyor, sanki bu adamlar bir savaş sırasında ya da direniş eylemleri nedeniyle esir düşmüş gibi. Biraz önce de bana, "Mahkum denenler öncelikle yoksullar, yoksulluğa mahkum edilenler; hapishane cezaya eklenmiş bir cezadır," demişti.)

Elbette sadece beş oyuncu vardı, çünkü oyunda sadece beş kişi var (ikisi de başrolde). Rol dağılımı için bir toplantı yapılmış, yönetmen de seçimini yapmıştı.

"Bu da bir dışlama vesilesi," dedi Beckett. "Sanki yetmezmiş gibi!"

Piyesinin hapishanede oynanacak olması fikri sonunda hoşuna gitmiş olsa da, bunun bir seçme gerektirmesini iyi karşılamıyordu.

"Adil değil bu. Oynamak isteyen herkes oynamalı."

Nasıl olabilir ki bu? Mahkumları sıraya sokup her temsilde birinin oynamasını mı sağlamalı?

"Kişiler ekleyebilirim. Evet, bunu yapacağım. Böylece kimse beklemede kalmaz."

Yeni kişiler yaratma fikri bir saat boyunca zihnini meşgul etti. Salonda bir aşağı bir yukarı dolaşarak onlara adlar buldu: John, Simon, Fabio, Gwen, Kyung Hong, Selim, Luciole, Jin Ho, Javier, Sven. Oyununa kaçak yolcu gibi kişiler ekleyecekti. Fikrini açıklamak için Jan Jonson'u aradı. Ama o reddetti: O orijinal *Godot'yu Beklerken*'i göstermek istiyordu. Beckett öfkelendi. Fakat yönetmen Beckett'ın karşı koyamayacağı bir argümanla karşılık verdi: Sonuçta bu onun oyunuydu. Geminin tek kaptanı oydu. Beckett boyun eğdi.

Beckett'la görüşmekte ve onun normal biri olduğunu saptamakta kafa karıştıran bir şey var. Bir kitap gibi konuşmuyor, yazar rolü oynamıyor. Çekingenlik his-

sim artık tamamen yok oldu. Bu akşam için günlüğe burada ara veriyorum, henüz yemek yemedim ve açlıktan ölüyorum. Birkaç saat çalışmaktan ise kaçamayacağım. Tez danışmanımdan telefon aldım: Çok zamanım kalmadığını hatırlattı.

28 Temmuz – Beckett'tan haber almayalı neredeyse iki hafta oluyordu. Artık bana ihtiyacı olmadığını düşünmeye başlamıştım ki, yemekten sonra telefonum çaldı. İlk kez bütün gün evdeydim (genellikle bunu yapmaktan kaçınırım: Çatı katındaki bir odada sıcaklık çok çabuk katlanılmaz hale geliyor – ama bugün hava yumuşaktı). Beckett onu evinin çatısında bulmamı istedi. Ayağımda hâlâ pijamalarım vardı, antropoloji kitaplarıma ve notlarıma dalmıştım. Duş alıp giyindim ve 38 numaralı otobüsü yakalamak için koştum.

En üst kattaki bir kapı, çatıya çıkaran, dar ve gıcırdayan, sarmal bir merdivene açılıyordu. Pas izleriyle dolu çinko çatı düz ve genişti. Çatı katı daireleri bizi rüzgârdan koruyor. Tefekküre dalmak için ideal bir yer: Güzel bir Paris manzarası var. Gökyüzü masmavi, güneşin parlaklığı saldırgan değil. Beckett beyaz bir önlük giyip arıcı maskesi takmış. Benim giysimi parmağıyla gösterdi. Giyindim. Astronotlara benziyoruz.

Çatının ortasında altı kovan, aralarında bir yol oluşturacak şekilde dizilmiş. İlerledim. Beckett bir kovanın peteğini çıkardı. Üzerinde yüzlerce arı geziniyordu. Kimileri uçuyor, üzerimize konuyordu. Beckett benim görebilmem için peteği yaklaştırdı. Bal parıldıyordu.

"Olağanüstü şeylerin mümkün olduğunu kendime hatırlatmak için arılara ihtiyacım var."

Bu kovanları sekiz yıl önce, depresif bir döneminde satın almış. Yazılarından ve kaygılarından başka şeyle ilgilenmek onu içine düştüğü güçsüzlükten çıkarmış. Arıcılık bir etik haline gelmiş.

"Arıların düzeyine erişmeliyiz. Simyacı olup kendi balımızı yapmalıyız."

Beckett bana arı kadınlardan, Thries kehaneti rahibelerinden söz etti (onların efendisi, hırsızların, yolcuların, tanrıların habercilerinin tanrısı olan ve canlıları cehenneme götüren Hermes'ti). Thries kehaneti Delfi kehanetiyle aşık atacak türden değildi, çözümlerden ve kehanetlerden ziyade öngörülerde bulunuyordu. "Arılar Hermes'in yaratıklarıdır, onlardan öğreneceklerimiz var. Her şey, balımızı yapacağımız birer çiçektir," dedi Beckett.

Şu tuhaf olguyu saptamıştı: Arı kovanları şehrin merkezinde olmalarına rağmen bol bol bal veriyorlardı. Bu durum karşısında Paris'e farklı gözlerle bakmak, her tarafta çiçekler ve bitkiler olduğunu fark etmek zorunda

kalmıştı. Bir arı için şehir doğadır (üstelik tarım ilacı da yok). O zamandan beri kendini hep biraz kırdaymış gibi hissediyordu. İndirimli satış günlerinin kalabalığı ve otomobil trafiği arasında bile.

Kovan teftişini (yaprakları ve çalı çırpıyı temizleyerek) bitirdi ve aşağı indik. Mutfağa girince, bir sıcak çikolata hazırlayıp bana son havadisleri bildirdi.

Bir hayır derneği olan Caritas mahkum-tutsaklara kostüm olsun diye giysi bağışında bulunmuştu. Bunların iyi kesimli ve kaliteli giysiler olduğu Jonson'un gönderdiği fotoğraflardan belli oluyordu. Paradoksal bir durumdu bu, çünkü tutsakların kendi giysileri yöre burjuvalarının şık giysilerinden çok daha uygun olurdu.

Kostüm sorunu Beckett için önemliydi:

"VIII. Henry'nin papadan kopuşundan sonra İngiliz oyuncuların Katolik papazların kostümlerini giydiklerini biliyor musunuz? Kostüm masum bir şey değildir. Oyuncular bu ruhban giysilerini reddetmeliydiler, çünkü o zamandan beri din sanatı istila etti. İnanç, ciddiyet ruhu ve acıya verilen ahlaki değer bizim lanetimiz oldu."

Çikolata taşmak üzereydi. Beckett gazı kapattı ve çikolatayı fincanlara doldurdu. Bu kez tarçınla tatlandırmıştı. İkimiz de yüzümüzü fincanlarımıza eğdik. Güzel kokuyordu, ama biraz sıcaktı.

Beckett tutsaklara özgür insan giysisi vermenin iyi bir şey olduğunu düşünüyordu. Fakat, diye belirtti, bunlar aynı zamanda Hıristiyan giysisiydi ve bu etkiden çekiniyordu. Çikolatasından küçük bir yudum aldı. Başını kaldırarak, "Bir fikrim var," dedi.

Soyunmaya başladı. Gömleğinin düğmelerini çözdü, ayakkabılarını çıkarttı. Nasıl tepki göstereceğimi bilemiyordum. Yaşlılıktan bunamak böyle bir şey miydi? Gömleğini yere atıp pantolonunu çıkardı. Don ve çorapla kalmıştı.

"Kendi giysilerimi vereceğim onlara."

Salondan çıktı. Bir gömme dolabı açtığını işittim. Kolları giysilerle dolu geri geldi. Yapılması gerekenin bu olduğunu sezmişti. Hem bunların oyunculara Caritas'ın suçlayıcı zenginlerinin giysilerinden daha yakışacağını düşünüyordu. Jonson'a telefon edip ona kostümler gönderdiğini söyledi: Oyuncular kesinlikle bunları giymeliydi. Yönetmen kabul etti. Bu arzunun tartışmasız olduğunu Beckett'ın sesinden hissetmişti.

Postanede Beckett gönderim masraflarını ödemek için cebinden parasını sevinçle çıkardı.

Akşam üzeri evime döndüm. Marketten bir paket makarna ile bir kutu domates sosu aldım (nerede İtal-

yan ürünlerinin kalitesi!) ve radyoda Kurt Weill'in bir konserinin tekrar yayınını dinleyerek yemek yedim. Vakit geceyarısına yaklaşıyor. Antropoloji kitaplarımı açmak zorunda kalmamak için bu satırları yazıyorum. Tez yazmanın aşırı yorucu sürecinde bu günlük benim molam. Fakat Beckett'ın yanındayken gördüklerimin, işittiklerimin beni etkilediğini ve zenginleştirdiğini seziyorum. Hem büyüleyici hem de insani düzeyde bir deneyim. Hiçbir şeyi kaçırmak istemiyorum.

31 Temmuz – Beckett kovanlara korunaklı bir yer hazırlamasına yardım etmem için beni çağırdı: Öğleden sonra şiddetli bir fırtına çıkacağı söyleniyordu. Kara bulutlar göğü kaplamıştı.

Biz kazıkları düzeltir ve çatının bambu kısmını sabitlerken, Beckett bana gazetecilerin Jonson'un girişiminden haberdar olduklarını anlattı. Ondan bir söyleşi koparmaya çalışmışlar. Elbette reddetmiş: Gazetecilerden uzak duruyor. Gazeteciler başlangıçta Beckett'ı görmezden gelip küçümsemişler ("Hem de yirmi yıl boyunca!"), bugün de sadece dalkavukluk ve göklere çıkarma! Cehenneme kadar yolları var! Telefondaki gazeteci bir metafor olarak hapishane üzerine nutuk çekmeye başlayınca Beckett sinirlenmiş.

"Hepimiz hapishanedeyiz, herkes kendi hücresinde yaşıyor, özgürlük bir yanılsama tarzı nutuklara dayanamıyorum. İnanın bana, gerçek hapishane başka şey,

bizim zihinsel ve toplumsal hapishanelerimizden bambaşka türde. Bunu unutmak iğrenç bir şey."

Ekledi: "Benim 'ünümün' bir hapishane olduğunu bana söyletmeye çalıştı. Sersem. Bu kelime yerli yersiz kullanılamaz. Olacak şey değil bu."

Saçları şimdi omuzlarını geçmiş, sakalı iyice uzayıp kabarıklaşmıştı. Şakayla karışık, Noel Baba'ya benzediğini belirtti. Bense onu şaire benzetiyordum. Sakalı yüzünü yuvarlatmıştı. Basında çıkan sakalsız ve kısa saçlı fotoğraflarından daha heybetliydi.

Fotoğraf çektirmesi ya da kaçamadığı bir toplumsal zorunluluğa uyması gerektiğinde, sakalını tıraş ediyor, saçlarını kestiriyor ve sade giysiler giyiyordu. Beckett'ı gerçekten tanıyanlar, dünyaya verdiği bu siyah beyaz, ciddi görüntüden çok farklı olduğunu bilirler. Bütün bunların kusursuzca düşünüldüğünü söyledi bana: "Yazar Samuel Beckett"in klişe görüntüsünü imal ediyordu. Sistemle bir tür oyun oynamaktı bu. Üne yemlik bir görüntü fırlatıyordu. İnsanın hayatta paçayı sıyırması için tanınması gerekir, tanınmak için kabul görmek, yani kimliğinin bilinmesi, bir şahsiyet, bir kurmaca olmak gerekir. *Esse est percipi*. Ama kimse göründüğü şahsiyet olmak zorunda değildir: Yalan söylenebilir, sonra da kendi evine girince kostüm çıkartılabi-

lir. Bana Proust'tan ve kitap yayımlatmada karşılaştığı güçlüklerden söz etti, çünkü birçok kişi için (özellikle de Gide için) Proust güvenilmez biriymiş. Onun derinlikli bir eser yaratabileceği hayal edilemiyormuş. Beckett sözlerini şöyle bağladı: "Bizi yarattığımız şeyden ziyade toplumsal ünümüzle, fiziksel görünümümüz ve davranışımızla yargılıyorlar."

Kovanlar için sığınak hazırlamayı bitirip yeniden eve indik. (Yatağımda bu satırları yazarken fırtına patladı. Arıları düşünüyorum, onların korunduklarını bilmek içimi rahatlatıyor.) Beckett arıcılık kıyafetlerini dolaba yerleştirirken, dolapta renkli giysiler ve tuhaf şapkalar fark ettim. Kostümleri ve giysileri sevdiğini açıkladı bana. Fakat henüz genç bir yazarken bu tutkusunu sergilemesi imkânsızmış: Geleneksel Kore giysileri içinde dolanmayı sevdiği, egzotik şapka ve inci kolye koleksiyonu yaptığı bilinseydi onu ciddiye almazlardı. Artık büyük bir sanatçı olarak kabul gördüğünden, iş işten geçmişti. Kendi kişiliğini yaratmış biriydi o. Onun fantezisini kimse ciddiye almazdı.

"Ölümümden sonra belki birileri eksantrikliğin benim eserimin merkezi olduğunu anlayacaktır."

Sırf onun ölümünün yetmeyeceğini düşündüm: Beckett'ı tanımış olan herkesin, ona âşık olmuş bütün

fanlarının, bütün tapınak bekçilerinin ve öğrencilerinin de ölümü gerekir. Beckett'ı yeniden keşfetmek, bugün onu kuşatan ün ve şöhretin kirliliği olmadan, gerektiği gibi okumak için onu unutmak gerekecek. Her sanatçı rehin alınmış biridir. Beckett'ın eserine yeni gözlerle bakabilmek için, onu sistematik bir şekilde unutarak özgürlüğünü ona iade etmek gerekir.

7 Ağustos - Beckett için çalışalı birkaç hafta oldu ama sanki onu yıllardır tanıyorum. Dostmuşuz gibi davranıyor. Kendimi hayallere kaptırmıyorum: Arkadaş olmadığımızı ve ilişkimizin ancak sözleşmemiz boyunca süreceğini biliyorum, ama sanki arkadaşmışız gibi davranma inceliğini gösteriyor. Suzanne'la hiç karşılaşmadım. Bunun gerekli olmadığını düşünmüş olmalı. Suzanne sık sık arkadaşlarını ziyarete gidiyor, Beckett daha az seyahat eden biri.

Bologna'yı özlüyorum. Özellikle de oradaki dostlarımı. Paris'e geldiğimden beri yalnızım: Burada kimseyi tanımıyorum (doğduğum yer, uzak bir banliyö ve oraya ayak basma arzum yok), yeni birileriyle tanışma yeteneklerim de sınırlı. Burada dost edinebilmem için bana zaman gerekecek. Yine de Paris'teki hayatı seviyorum. Anadilimde konuşuyorum ve şehrin güzelliğine, yaşama yumuşaklığıyla karışmış enerjisine hayran kalarak saatlerce yürüyebilirim.

Beckett'ın evinde (ya da apartmanının çatısında) olmadığım, onunla sohbet etmediğim zamanlar Panthéon'un karşısındaki Sainte-Geneviève Kütüphanesi'nde, Richelieu Sokağındaki Ulusal Kütüphanede, Botanik Bahçesi yakınındaki antropoloji kütüphanesinde çalışıyorum. Kafelerde ve birahanelerde de okuyup yazıyorum. Beckett'ın bana verdiği para henüz tükenmedi. Philippe-de-Girard Sokağındaki Hint restoranlarından birinde kendime ara sıra yemek ısmarladığım oluyor, fakat alışverişlerimi özellikle Barbès çarşısı toplanırken, pazarcılar satılmayan meyve ve sebzeleri ucuza elden çıkarırken yapıyorum. Kiram gülünç denecek kadar düşük (tıpkı odamın konforu gibi). Bana uygun bir hayat bu. Sanki arafta bir hayat. Yakında insanlarla karşılaşacağımı, dostlar edineceğimi, sosyal bir yaşantımın olacağını biliyorum. Şu an için bu yerçekimsiz durumdan yararlanıyorum. Büyülü bir dönem bu; üstelik de sadece günün birinde bitmesi gerektiği için büyülü.

24 Ağustos – Bugün Beckett aradı, neredeyse üç haftadır hiç haber almamıştım. Kapısını çaldım, seslenerek içeri girmemi söyledi. Onu salon duvarının önünde buldum, tutsakların fotoğraflarına bakıyordu. Şunu söyledi: "*Godot*'da sadece erkekler var. Bu piyesin karma olmayan ender yerlerden birinde oynanması mantıklıydı. Şimdi bir kez daha düşündüğümde bu kesinlikle doğru geliyor. Kadınların yokluğu daha da önemli."

Bu keşifte bulunduğu için mutlu olduğunu hissettim. Jonson provaların gidişatından (Beckett bana okumam için bir paket mektup verdi) ve oyuncuların ruh halinden Beckett'ı haberdar ediyordu. Jonson'un ifadesiyle, hayata geri dönmüşlerdi: İçlerinde gizli olan ve henüz asla ifade edemedikleri şeyleri dışavurmak için oyundaki kişi ve durumları kullanıyorlardı.

Beckett daha serinkanlı yaklaşıyordu:

"Mutlular, çünkü hiçbir şey yapmamaktansa, bir şey yapıyorlar. Benim piyesimi oynamaları değil önem-

li olan. Kötü bir ticari piyes oynasalardı da aynı ölçüde heyecanlanırlardı, çünkü oyun kişilerine kendilerini katarlardı. Benim piyesim burada bir hiç. İşe yarayan şey, insanlara insan gibi muamele etmek. Ender rastlanan bir şey bu. Mucize de burada."

Aşırı mütevazılık sinir bozucu. Beckett'a yanıldığını söylemek istiyordum. Ama belki de haklıydı, bu adamların yeniden yaşamaya başlamalarını sağlayan şey bütünüyle onun piyesi değildi, ama sanırım bu piyes de bu tür şeylere yabancı değildi (sonuçta, bir yönetmene de tutsaklara oynatma arzusu vermişti). Beckett'ın doğruluk ve kesinlik takıntısı ilk kez beni sinirlendirdi. Ona şöyle dedim:

"Mış gibi yapabiliriz. Bu adamlara bir şey katan sizin piyesinizmiş gibi yapabiliriz."

Beckett bir an düşündü ve gülümsedi.

"Tamam: Mış gibi yapalım."

28 Ağustos – Bu öğleden sonra bal hasadı yaptık. Kovanlar dolup taşmıştı. Ayakkabılarımız çatının yüzeyine yapışıyordu. Yüz yirmi çanak doldurduk. (Bu gece duş almama rağmen saçlarım hâlâ bal kokuyor, tenim de şekerli.)

Beckett arılara teşekkür etmek için onlara orkide sundu. Teslimatçılar bir düzine kadar orkide buketi getirdiler. Arılar vızıldayarak üzerlerine üşüştü. Gün batımında Beckett'ın, etrafını arılar sarmış beyaz önlüklü ve arıcı maskeli görüntüsünü hiç unutamayacağım. Hava, çiçeklerin ve balın rayihasıyla dolmuştu.

Beckett'ın okuduğum kitaplarını sevdiğimi ona söylemenin tam zamanı olduğunu düşündüm. Kitapların beni etkilediğini. Tepkisini göremedim, çünkü başındaki maskenin örtüsünden yüz hatları belli olmuyordu. Kolumdan tutarak bana teşekkür etti.

Bal çanaklarını mutfaktaki ve salondaki dolaplara yerleştirdik. Bütün boş yerler dolmuştu. Beckett yakın-

larına ve ziyaretçilerine ikram edecekti. Bana yedi çanak verdi (onları ağır ağır, yıllar, on yıllar boyunca tatmayı düşünüyorum, sanırım hiç ellemediğim bir çanak hep olacak). Benden kâğıt ve mürekkep satın almamı istedi. Dönüşümde onu mutfak masasında yazarken buldum. Kâğıtların ve tükenmezlerin arasına bir dilim ballı ekmek koymuştu. Aldıklarımı salona bırakıp çıktım.

Söylediğim gibi, Beckett'la karşılaşmadan önce, sadece iki kitabını okumuştum: *Godot* ve *Molloy*. Beni etkilemişlerdi, ama tuhaf bir şekilde, onun yazılarını keşfimi daha öteye götürememiştim. Neden bilmiyorum. Belki kelimelerinin gücü gözümü korkutmuştu. Fakat onu tanımak, onunla görüşmek her şeyi değiştirdi. Clichy Meydanındaki Librairie de Paris'ye uğradım. Beckett'ın bütün eserlerini istedim. Kitapçının bana yığınla kitap getirdiğini görünce onu durdurdum. Bana, Beckett'ın bibliyografyasının onlarca kitap içerdiğini söyledi. Zengin, çeşitli bir dünyaydı bu. Ne yazık ki, mali kaynaklarım hepsini bugün satın almama yetmiyordu. *İyi Görülmeyen İyi Dile Getirilemez*, *Oyun Sonu* ve *Son Bant*'ı aldım.

Saat ona geliyor. Bu satırları çalışma masama oturmuş, bir deniz kazasından sonra okyanusta kaybolmuş derme çatma bir tekne gibi, kitaplara ve kâğıtlara gö-

mülü yazıyorum. Bu kitapları okumaya şimdi başlar mıyım bilmiyorum. Beckett zaten hayatımda fazlasıyla mevcut. Kesin olan bir şey var (ve bu da Beckett'ın karamsarlığını destekliyor); bu kitapları zihnimde ona dair oluşmuş olan imgeyle okuyacağım: Derinliği hafiflik ve eksantriklikle karışmış biri... Bunları karanlık eserler olarak görmek benim için güç olacak. Kitaplarını keşfettiğimde onun böyle biri olduğunu bilseydim, sanırım hepsini okumaya cesaret ederdim.

Kendime bir kekik suyu hazırladım. Bir bal çanağını açtım ve bir kaşık dolusu tattım.

2 Eylül – Bugün şafakta uyandım. Beckett evine gelip tezime orada çalışmamı istemek için beni aradı. Birbirimize "bir şeyler" verebileceğimizi düşünüyordu. Tebdil-i mekân hiç zahmetsiz olmadı: İki çanta dolusu kitap almak zorunda kaldım.

Önüme bir yazı makinesi koydu (bir Selectric III: Bu kadar güzel, bu kadar modern bir yazı makinesi hiç görmemiştim; Beckett'ta ise son modelinden bir Corona Smith vardı) ve birlikte yazdık. Çok motive ediciydi. O bana yazdıklarından bölümler okuyor, ben de ona kendi araştırmamdan bölümler okuyordum.

Tezim neredeyse bitti. Son sayfaların ve sonuç bölümünün telaşı içindeyim. Beckett bana, "Bir metin bittiğinde iki misli çabalamak gerekir. İşin en çetin kısmı kalmıştır. Tekrar okumak, düzeltmek, tekrar okumak, düzeltmek. Yüz kere," dedi. Yazan biri karşısında yazmakta hoş bir yan var. Yeni bir enerji bulduğumu hissettim. Üstelik (benim için hiç de ihmal edilir bir şey

değil bu), molalarla ve aylaklıkla, roman ya da magazin okumakla zaman kaybetmeyi engelleyen karşılıklı bir gözetim var: Ciddi çalıştığını karşındakine göstermek istersin.

Birlikte yemek yedik. Beckett deniz ürünlü bir bamyayı önceki günden hazırlamıştı ("İşin sırrı, zeytinyağına her malzemeyi ayrı ayrı atıp, sonra tencerede karıştırmakta," dedi). Nefis olmuştu. Beckett bana yazmak istediği yemek tarifi kitabından söz etti: Malzemelerin kesin ölçülerini belirtmeyecek, ama pratik bir sezgi teorisi geliştirecekti. Kullanılan malzeme ve kap kacakla nasıl yakınlık kurulabileceğini öğretecekti. Bunu öğrendikten sonra her şey mümkündür.

O gün, çalışarak geçirdiğim günlerin en güzellerinden biri oldu. Dönüşte, kitaplarla ve kâğıtlarla dolu ağır çantalarımı taşırken, Paris sokaklarının yeniden dolduğunu görüp şaşırdım. Tatilin bittiğine işaret. Okullar açılıyordu. Bu hareketlilik içinde elektrikli ve neşeli bir şey var. Kış uykusu yazın yapıldı ve ben bunu kaçırdım. Yorgunluk sarhoşuyum.

5 Eylül – Tütünden zehirleneceğim bir gün oldu. Anlatacağım şeyi Beckett meraklıları bilmez; sanırım en yakın dostları da bilmez.

Beckett sigara içmeyi bırakalı on beş yıl olmuş (bir bronşit ona fazla kirlenmemiş ciğerlere sahip olmanın önemini hatırlatmış), fakat sigara satın almak onun için bir refleks ve bir ritüel olarak kalmış (üstelik gazeteciler için her zaman sigara içer gibi yapıyordu). Bu küçük kılıç, bu şırınga, bu kama onun aşina nesnesi, büyülü bir heykelcik. Sigaranın yanarken çıkardığı kokuyu seviyor. Genellikle, bir sigara yakıyor ve Jérôme Lindon'un hediyesi olan volkan şeklindeki (bir kenarına *Vesuvio* yazısı kazınmış) çok kitsch küllükte sönmeye bırakıyor.

Ama bugün daha fazlasını istedi. Bu sabah saat dokuza doğru beni aradı. Yarım saat sonra kapısını çaldım. Tek kelime etmeden beni salona götürdü. Masanın üzerine bir paket sigara konmuştu, sanki bir fare içine sızmaya çalışmış gibi yarısı açıktı. Parmağıyla pa-

keti bana sanki hem cazip hem de tehlikeli bir şeye işaret eder gibi gösterdi. Baş dönmesine ve arzu nesnesine yenik düşmek üzere gibi gözüküyordu. Paketi içerek ona yardım edip edemeyeceğimi sordu. Sanki bir vahşi hayvanı öldürmemi ister gibiydi.

Neyse ki ben zaten sigara içiyorum. Dört ay kadar önce, Bologna'daki arkadaşlarımın düzenlediği veda gecesi vesilesiyle başladım. *Trattoria Da Leonida*'nın ve *Santunione*'nin ambiyansına direnmek çok güçtü, çok içki içmiş, çok yemiştim ve ilk sigaralarımı içmek, bu şehirdeki güzel yıllarımı ve dostluğu kutlamak için bir meydan okuma tavrı gibi gelmişti. Yeni, biraz delice bir şey denemeliydim. Bu, sigara olmuştu (buna da şükür: Kokain Avrupa'da dalga dalga yayılıyordu ve bazı meslektaşlarımın tersine, ben uzak durmuştum). Paris'e geldiğimden beri pek az içiyorum. Günde iki sigara. Her içişim bana Bologna'yı ve oradaki mutlu günlerimi hatırlatıyor. Tatlı nostalji. Ama uzuncu bir süre sigara içmeyi düşünmüyorum, masraflı oluyor ve sağlığım için doğal bir endişe besliyorum.

Beckett'a, neden sigaraları yakıp küllükte yanıp kül olmaya bırakmakla yetinmediğini sordum. Daha önce böyle yaptığını görmüştüm. Gerizekalı bir çocukmuşum gibi baktı bana:

"Ara sıra da olsa, paketi sanatın kurallarına uygun olarak tamamen yenmek gerek. Yoksa, sigara çabuk geri gelir. Onu öldürmek gerek."

Bunun üzerine bu lanet paketi sanatın kurallarına göre içtim. Bütün günümü orada geçirdim. Hile yapmak, sigaraları yarım içmek imkânsız. İzmaritleri volkan biçimli küllüğe koymam gerekiyordu. Beckett da onları sayıyordu. Salonun yeşil kadife kanepesinde kitap okuyarak, bir aşağı bir yukarı gidip gelerek, bir şeyler yiyerek (bir tür Brezilya kuru fasulyesi olan *feijoada*), sıcak çikolata içerek, Beckett'ın kütüphanesine bakarak, tezim üzerinde düşünerek sigara içtim. Ben içerken Beckett'ın bakışlarının perdelendiğini ve dudaklarında bir gülümseme belirdiğini görüyordum. Sigara bana Bologna'yı hatırlattığına göre, ona da kuşkusuz anılarını ve sevdiği insanları hatırlatıyordu. Evi doldurduğum dumanda hayaletler beliriyordu.

9 Eylül – Godot'nun ilk gösterimi geçen hafta oldu. Jan Jonson Beckett'ı davet etmişti. Beckett ise orada olmayı elbette reddetmişti. Yolculukları sevmiyor. Üstelik orada bulunmasının, tutsaklarla uygulamaya konmuş projeden dikkati uzaklaştırma riski olduğu itirazında bulunmuştu.

Bu sabah Beckett İsveç'ten kalın bir zarf almış: Prömiyeri anlatan Jonson'un bir mektubu ve fotoğraflar. Mektubu yüksek sesle okudum (kendimi, salonda ayakta duran, tek seyircisi de kanepeye gömülmüş Beckett olan bir oyuncu gibi hissettim). Jonson oyuncuların mutluluğundan, seyircinin tepkisinden, temsil sonrası görüşmelerden söz ediyordu. Mahkum aileleri davet edilmişti. Gazeteciler de. Sanatçılar, politikacı erkek ve kadınlar, önemli ve ünlü insanlar. Jonson hapishaneye gelen imtiyazlı kişilerin o zamana dek göz ardı edilen bir gerçekliğin bilincine vardıklarını düşünüyordu. Bir gece boyunca hapishane çevresi şık bir banliyöye

benzemişti: Park yerinde lüks arabalar, hayli ilginç bir gösteride hazır bulunan iyi giyimli erkek ve kadınlar. Beckett fotoğrafları duvara yapıştırdı.

Mahkum rolünden sıyrılmış bu adamları görmek heyecan vericiydi. Ağırlıkları altında eğilip bükülen, boya lekeli kontrplak bir sekinin üzerinde duruyorlardı. Sert, beli bükülmüş, yağlanmış, erken yaşlanmış adamlar. Çekingen görünüyorlardı. Aynı zamanda da ergenler gibi yeni bir tutkuyla canlanmış bir halleri vardı. Ama Beckett temsilin sosyete üzerindeki etkisi konusunda Jonson'la aynı coşkuyu paylaşmıyordu.

"Zenginler gittikleri yere zenginliği taşırlar. Tutsaklarla yan yana bulundular, ama bunun gerçekten ne anlama geldiğini anlamadılar. Para sahip olunan bir şey değildir, bir görme tarzıdır. Bir tür görsel duyarlılık."

Ekledi:

"Zenginler gerçek suçlulardır. İçine atılmaları gereken yeri ziyaret etmeleri mantıklı."

Gün melankolik geçeceğe benziyordu. Beckett Montparnasse mezarlığında gezmeyi teklif etti. "Dostlar var orada."

Bir marketin önünden geçerken Beckett durdu. Dükkâna girdi. Peşinden gittim. Bir market arabası aldı ve "Süpermarket ölülerle doludur, ama bir mezarlıktan

daha renkli ve daha güzeldir. Ürünlerin üzerine ölülerin adlarının olduğu küçük etiketler yapıştırmak gerekir," dedi. Elinin altında etiket yoktu, cebinden bir tükenmez çıkardı. Bir mantı paketinin üzerine *Baudelaire* yazdı, bir tahıl gevreği kutusuna *Cortazar*, bir muzun üzerine *Jean du Chas*, bir kâğıt mendil kutusuna *Durkheim*, bir şampuan şişesine *Maurice Leblanc*, bir süt kutusunun üzerine *Simone de Beauvoir*, bir kavuna *Saint-Saëns*, bir kahve paketine de *Man Ray* yazdı. Beckett'ın ne anlatmak istediğini bilmiyorum. Belki de ölüleri gündelik hayatımıza yeniden dahil etmenin bir yöntemiydi bu.

Arabaya hiçbir şey koymadan, süpermarketin yollarında gezinmeye devam ettik. Beckett yığılmış yiyeceklere ciddiyetle bakıyordu. Sebzelere, konserve kutularına, paketlere, plastik ambalajlardaki etlere gözlerini dikişindeki ciddiyet, onlara yeni bir önem ve güzellik veriyordu. Beckett bir mola vermemize karar verdi. Market arabasını bıraktı, deterjan kutularını yerleştirdi ve üzerlerine oturduk.

"Her yerde ve herkes için olması gereken tiyatro, eğitimli orta ve üst sınıflar için özel bir kulüptür. Neler oldu? Dünyayı böyle ikiye bölecek kadar nerede yolumuzu kaybettik? Bir tarafta halk tiyatrosu var, diğer tarafta bilgiç tiyatro. Böyle gitmez. Ben yoksullara

da temas etmek istiyorum. Eğitim görmemiş olanlara. Heyecanlandıran bir tiyatro istiyorum. Skandal, arzu, hareketlilik ve baştan çıkarma," dedi.

Yoksulların tiyatroyla tek temas ettikleri anın kapatıldıkları an olmasına üzüldü. Okullara, hapishanelere, psikiyatri kliniklerine kapatıldıkları an... Sanki kaçamayacak esir bir seyirci gerekiyormuş gibi. Bu durum hoşuna gitmiyordu. Ne boyun eğmek ne de karamsarlık onu memnun ediyordu. Harekete geçmek istiyordu. Bir şeyler yapacağına yemin etti.

Montparnasse Mezarlığından geçerek evime döndüm. Süpermarket yiyeceklerinden çalıntı renkler gözlerimde, gri mezarlara baktım. Beckett'ın eksantrik giysilerden hoşlanması, bu renkleri üstlenmenin, bize dayatılan griye ve siyaha karşı mücadele etmenin bir biçimi miydi acaba? Sarı, portakal rengi, altın rengi, esmer güzel giysisi içinde bir arı canlandı zihnimde.

15 Eylül – Beckett telefonla arayıp benimle konuşmak istediğini söyledi. Elimde bir fincan soğuk kahveyle, yere serili şiltemin üzerine yerleştim. Heyecanlı ve sinirli olduğunu hissediyordum. Gerçekten de bir şey vardı:

"Coluche'le temasa geçtim. Ona adımı söylediğimde şaka sandı ve telefonu yüzüme kapattı. Çok sinirlendim. Benim gibi birinin onu arayabileceğini hayal edemiyordu. Moral bozucu bu. Sonunda, şov dünyasını tanıyan Jérôme'un bir dostu sayesinde, Bataclan'daki gösterisinden sonra onu kuliste gördüm. Sohbet ettik. Sevimli biri. Ona skeçler yazmayı teklif ettim. Yine şaka sandı. Ben ciddiyken espri yaptığımı, espri yapmaya çalıştığımda da ciddi olduğumu sanan bu insanlar sinir bozucu. Neyse, sonuçta, kabul etti. Harika bir fikir, dedi. Bir an önce işe koyulacağız. Önümüzdeki aylarda bir film çevirecek ve bir piyeste oynayacak: Gelecek yazı ise kendimize ayırdık. Sakin sakin yazabilmek için Morvan'da bir ev kiralayacağız."

Son birkaç yılımı İtalya'da geçirmiş olsam da, Coluche'ü tanıyorum. Şu an için en sevilen ve saygı duyulan komedyen. Mizahı, politik, iç gıcıklayıcı, aynı zamanda da kaba. 1981'de cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılmak istedi, ama baskılar karşısında vazgeçti. Beckett'ın yazdığı bir Coluche gösterisi, çılgın gözüküyor, ama üzerinde düşünüldüğünde, eğer engeller yıkılırsa, anlamlı.

Beckett'ın risk alıp almadığını gelecek söyleyecek: Coluche karşısında müşkülpesent davranacak müdavim seyircilerini yitirir mi? (Keza şu da var: Coluche'ün seyircisi de Beckett'ın yazdığı bir gösteri karşısında seçkincilik çığlıkları atar mı?) Ama bu Beckett için risksiz bir risk: Mali bakımdan bağımsız. Radikal gibi görünen bir değişim sadece onun ününe zarar verir ki buna aldırdığı yok. Ününden sevinçle kurtulmak, kendini terk etmek için, hakkındaki kanaate uymayan bir şey yapma hakkını kendinde görebilir.

16 Eylül – Maine Caddesi yakındaki Montparnasse kulübünde bovling oynadık. Beckett kendi ayakkabılarını getirdi. ("Bunlar dünyanın en rahat ayakkabıları, sadece bunları giymeyi hayal etmişimdir.") Kulübün patronu ona "Sam" diye hitap etti ve elini sıktı. Gün ortasında oradaydık ve pek kimse yoktu. Bizden üç sıra ötede öğrenciler oynuyordu. Beckett bize iki Coca-cola söyledi. Oyuna başlamadan önce birkaç yudum içmek için durduk. Salon, ayakkabı cilası ve deri kokuyordu. Ekranlarda skorlar floresanlı rakamlarla sergileniyordu. Beckett evinde gibiydi.

İki saat boyunca oynadık. Beckett topunu azimle fırlatıyordu. Hareketleri esnekti, ayağı tam sınırda duruyordu. Becerikliydi. Şişeleri devirmekten aldığı zevk belli oluyordu. İlk parti bittiğinde, garson her birimize (âdet olduğu üzere) dondurma dolu bir kup getirdi (kestane şekerlemesi, fındık, böğürtlen). Üzeri de krem şanti ve parça çikolata kaplıydı. Beckett çantasından

Jonson'un ona göndermiş olduğu bir tomar İsveç gazetesini çıkardı. Onun, Jonson'un ve tutsakların fotoğrafları vardı. İsveççe okuyamıyordum ama yazıların övgü dolu olduğu açıktı. Beckett topunu kalçasına sürterek parlatıyordu. Tepkilerdeki coşku onu sinirlendiriyordu:

"Sanki hayat kurtardık! Bu denli aptallık ürkütücü."

Bir kez daha onun karamsarlığına karşı çıkmaya çalışarak, sanat eserlerinin insanları kurtarabileceğini, onları değiştirebileceğini, onlara yardım yardım edebileceğini söyledim.

"Sanat politikanın yerine geçemez," karşılığını verdi. "Yaralara pansuman yapılır ve bu da sistemin ayakta durmasını sağlar. Ben sanatın sanat olmasını, kişisel bir yeniden sahiplenme imkânı olmasını istiyorum, yoksa uslu çocuklar ve yurttaşlar imal etme ya da suçluları topluma kazandırma aracı olmasını değil. Toplumsal sanat sanatçılara yarar. Tiyatro yoksulların sığınağı değil, sanatçıların sığınağıdır. Şu hümanizma ticareti tam bir ikiyüzlülük! Politikanın yerini hiçbir şey tutmaz. Umarım Jonson sonunda bunu anlar."

Ayağa kalktı, geriledi ve topunu fırlattı. Beckett'ın vücudu kaslı. Karın bölgesinde biraz yağ var. Yaşam, güç ve yabanilik izlenimi veren bir vücut. Top parkenin üzerine bütün ağırlığıyla düşerek şişelerin yarısını

devirdi. Beckett oturdu ve bir Coca-cola daha söyledi ("Bardağa o minik şemsiyelerden koymayın!" diye seslendi garsona).

Onu karamsar bulduğumu söyledim kendisine. Beckett bana kendisinin gerçekçi olduğu karşılığını verdi: "Kelimeler çok kolay satın alır insanı. Birer pisliktir onlar."

17 Eylül – Telefon sesiyle uyandım. Odamda telefonun sesini duymamanın imkânı yoktur, asla göz ardı edemezsiniz. Dün gece geç vakte kadar çalıştığımdan bir yatak keyfi yapmayı hak ettiğimi düşünmüştüm (gün ışığından korunmak için başımı yastığın altına sokmuştum). Mümkün olamadı. Telefonu açtım. Beckett'tı. "Günaydın, dostum. Krep yapmaya karar verdim."

Evine gitmeden önce Petit Café'nin kontuarından iki espresso aldım.

Beckett elinde bir tavayla beni karşıladı. Ev yanık tereyağ ve krep hamuru kokuyordu. Bana çocukluğumu, Bretagne'ı ve ailece yaptığımız tatilleri hatırlattı. Beckett, masanın üzerinde, yumurta kabukları ile unun arasında duran Jonson'un mektubunu okumamı istedi. Yüksek sesle.

Oturup okudum. Jonson temsilden bu yana telefonunun hiç durmadan çaldığını yazmıştı. Onu tebrik ediyorlar, söyleşi istiyorlardı. Atölye çalışmaları yap-

ması için teklifler geliyordu. Ama bu durum onu rahatsız ediyordu (Beckett memnuniyetini belirtmek için baş parmağını havaya kaldırdı). İyi duyguların kahramanı olmak istemiyordu. Bayrağı başkaları devralmalıydı. O ilerlemek istiyordu. Daha öteye gitmek. Arayışını sürdürmek. Sahnede olup biten bütün mahkumlara bulaşmıştı elbet. Böyle yazıyordu Jonson (sanatın mahkumlar için yararlı olabildiğini işitmekten mutluydum, çünkü Beckett'ın tavrı bana çok iç karartıcı geliyordu). Bu onlara gurur vermişti. Uzun süredir unuttukları bir yaşam enerjisini, yaşama arzusunu yeniden keşfediyorlardı. Ama durum bu kadar basit değildi. Sanki bu bir başarıymış gibi davranıyorlardı. Ama ne başarılmıştı ki? Temsiller sürmeyecekti ve mahkumlar cezalarını çekmek için hücreye geri dönecekti. Hatta durumun daha kötü olmasından çekiniyordu Jonson, çünkü yeni bir şeyin tadını almışlardı, yeniden umut beslemişlerdi. Değişmişlerdi, ama hapishane duvarları hep orda olacaktı.

Beckett, "İşte, hayaller suya düşüyor. Bravo, Jonson!" dedi.

Dolayısıyla, yönetmen daha öteye gitmek istiyordu. Duvarları kımıldatmak istiyordu. Duvarları kımıldatmanın en iyi yolu da onları ortadan kaldırmaktı. Başı-

mı kaldırdım ve Beckett'a baktım. Bakışlarıma karşılık verdi. Muzip muzip bakıyordu. Krep yapmaya geri döndü ve tavada havaya sıçrattı. "Duvarları ortadan kaldırmak mı?" dedim. Beckett okumaya devam etmemi söyledi.

Dış dünyayı hapishanenin içine sokmaktansa, hapishaneyi dış dünyaya çıkarsak, diye yazmıştı Jonson. Özgür insanlar içeriye değil, mahkumlar dışarıya. Sonunda soruyu sormuştu: Bir turne düzenlemekte Beckett açısından bir mahsur var mıydı?

Beckett bana bir krep uzattı ve ne düşündüğümü sordu. "Neden olmasın!" karşılığını verdim.

26 Eylül – Sonbahar geldi. Serin hava tenimi tırmalıyor. Bu havaların sıcak, kavrulmuş ve topraksı kokusunu seviyorum.

Beckett bana Jonson'dan yeni bir mektup geldiği haberini verdi. Evine yürüyerek gittim. Paris yürümek için ideal bir şehir, bir saatten kısa sürede neredeyse her istediğin yere gidebilirsin. Faubourg-Poissonniere Sokağına vardım, Saint-Eustache Kilisesi'nin önünden geçtim ve Seine'i aştım. Burada yaşamaya henüz alışamadım, gözlerim henüz doymadı. Sanki Paris'i yudum yudum içiyorum.

Bugün Beckett'ın üzerinde kırmızı ve altın sarısı bir şervani var. Boyna kadar ilikli düz bir Hint giysisi. Salona geçtik. Küllükte bir sigara yanıyordu. Küllüğü ortamıza alıp oturduk. Hapishane müdürünün Jonson'un yeni projesini kabul ettiği haberini verdi. Adalet bakanı izin vermiş. Birçok tiyatronun müdürü bu tuhaf tiyatro grubunu kabul ettiklerini heyecanla bildirmiş. Piyes

önce Göteborg'da oyananacak. Sonra Malmö, Uppsala, Örebro, Lund. Sonunda da Stockholm. Beckett bana duvara yapıştırdığı yeni bir fotoğrafı gösterdi: Turne kamyonu haline getirilmiş bir polis otobüsü. Pencerelerindeki parmaklıkları koyu kırmızı perdeler pek kamufle edememiş.

Beckett'ı düşünceli bulmuştum. Bütün bunların gerçek olamayacak kadar güzel olduğunu ona söyleyen eleştirel zihni ile bu maceranın heyecanı arasında parçalanmıştı. Üstelik bu hapishane hikâyeleri onun kişisel anılarını canlandırıyordu.

Sonbaharda ortaya çıkan kızıl ışıktan istifade etme bahanesiyle, Luxembourg bahçesinde dolaşmaya gittik. Ağaçlar sarı, portakal rengi ve kırmızı. Birkaç yaprak şimdiden dökülmüş. Bir anlık sessizlikten sonra, Beckett bana uzak geçmişten, savaştan söz etti. Sesinde daha önce duymadığım bir ciddiyet vardı. Suzanne'ı neredeyse Gestapo'nun tutuklayacağını söyledi. Ramak kalmış. Şimdi bütün bunları hatırlıyordu. Yeniden korkuya kapılıyordu. Hapishane ölümün bekleme odası olmalıydı. Kendisi de tutuklanabilirmiş. O yıllar onun gerçek okulu olmuş. Portora Royal School'dan, Trinity College'den ya da École Normale Superieure'den daha eksiksiz bir okul olmuş. Ciddi ve edebi metinler

tercüme ederek daktiloda yazmaya son vererek, Direniş için tercümeye ve bunları daktilo etmeye başlamış. Toplumsal sınıfların ortadan kalktığı bir dünyayı keşfetmiş: Entelektüelle işçi yan yanaydı, zengin yoksulun suç ortağıydı. O dönemde ve belki de sadece o dönemde, iletişimin mümkün olduğunu, konuşulup anlaşılabileceğini hissetmiş. Birbirini anlamanın mümkün olduğunu... Beckett, savaşın ve Alman işgalinin nostaljisi içinde değildi; onun özlediği şey, insanların hayatın kıymetli olduğunun, bunun her an risk altında olduğunun ve toplumsal cilvelerle kaybedecek zaman olmadığının bilincinde olduğu bir dönemdi.

O zamandan beri yakın olabildiği insanlar, savaşın bitmediğini ve asla bitmeyeceğini bilen, çoğunluktan farklı bir iklimde yaşayan kişilerdi. Hem hafif hem de ciddi insanlar, hem güvenilir hem de tutkulu insanlar.

Bir banka oturduk. Anneler çocuk arabalarını itiyor, âşıklar dolaşıyordu. Beckett elini paltosunun cebine soktu ve bej renkli keçeden bir kumaş çıkardı. Kimsenin görmeyeceği şekilde aramıza koydu. Kumaşı açınca içindeki tabanca ortaya çıktı. Siyah, otomatik.

"Ben hazırım. Yeniden başlarsa."

Çenesiyle sakin sakin yürüyen bir polisi gösterdi: "Sağlıklı hali, pembe yanaklarıyla sempatik görünüşlü

bu adam devlete hizmet ediyor. Devlet eğer yeniden faşistleşirse, belki de o zaman bizim gibi insanları tutuklayacak o. Bizim gibi insanlara ateş edecek."

Barbarlığın geri gelebileceğine gerçekten inanıp inanmadığını sordum.

"İnsanlar öngörülebilir. Bakın: Sosyalistler dört yıldır iktidarda ve solculuğa çoktan son verdiler. Şu makam arabaları ve tepelerindeki ışıldakları, ayrıcalıklar, para, halkı unutup sermayeye dalkavuklukları... Düşüş başladı. Bir süre önce size bir öğütte bulunmuştum: Yazdıklarınızı tekrar tekrar okuyup düzeltin. Defalarca. İkinci ve son öğüdüm de şu olacak: Kırlara, ormanlara ve mahzenlere silah saklayın. Zarar görmemeleri için onları biraz yağlayarak bezlere sarın, mermileri kuru bir kutuda saklayın. Ve erzak depolayın. Bir paket pirinç bugün size önemsiz gelebilir. Ama önemlidir. Bir paket pirincin, bir patatesin, bir parça çikolatanın ne muhteşem şeyler olduğunu bilmek için açlığı yaşamış olmak gerekir. Evet, dostum: Silah ve çikolata saklayın."

5 Ekim – Écoles Sokağındaki bir Alsace restoranında buluştuk. Şişmanlamaya başlıyorum. Beckett'ın inanılmaz bir iştahı var, yine de gram kilo almıyor ("Kaygı, kusursuz vücut hatlarının sırrıdır," dedi). Jonson'un son gönderdiklerini önüme sürdü.

Önce fotoğraflara baktım. Göteborg. Çok ağaçlı ve çok meydanlı. Büyük ama sakin ve hoş bir şehir izlenimi. Gökyüzü son derece berrak. Oraya gitmeyi düşündüm. İnanılmaz bir deneyim olur. Ama param yok. Hem de zaten inanılmaz bir deneyim yaşamaktayım. Garson geldi ve Beckett siparişi kendisine bırakmamı söyledi: Krallara layık sosisli jambonlu bir Alsace yemeğinden ikimize de söyledi. Yanında da bir şişe sade maden suyu.

Servisin yapılmasını beklerken Jonson'un mektubunu yüksek sesle okudum. Mahkumları selamlamayı ihmal etmemiş olan Göteborg tiyatrosu müdürünün sıcak karşılamasından söz ediyordu. Bir söylev çekilmiş,

füme balıklarla ve turşularla dolu bir ziyafet verilmişti (Jonson, alaycı bir espriyle, yiyeceklerin fotoğraflarını eklemişti. Sirkeli karnabahar, balık fileto, somon küplerine batırılmış kürdanlar ve marine havuçlar). Mahkumlar güzel bir otelin bir kanadına yerleştirilmişti. Kelepçesizdiler. Koridoru iki polis bekliyordu.

Piyes henüz oynanmamıştı, ama şimdiden bir başarıydı. Oyuncular iyi oynayamasa da, herkesin seveceğinden emindiler: Mahkumların yorumladığı *Godot*, daha iyisi can sağlığı! Jonson mektubunda, projesinin kendisini aşarak bir modele, sanatsal ve toplumsal bir başarı örneğine dönüşeceğini hissettiğini söylüyordu. Bu bir fuardı ve kendini bir ayı oynatıcısı, tuhaf oyuncularıyla gezgin bir sirk yöneticisi gibi hissediyordu. Bu onun moralini bozuyordu. Cümleleri keder doluydu.

Alsace yemeği geldi ve sosislere giriştik. Sonra, dakikalarca yemeği övüp durduk. Beckett'ın yanakları pembeleşmişti, patatesleri ve jambonları ısırıyordu.

Karnımızı doyurduğumuzda, bir süredir kafamda cirit atan ve henüz sormaya cesaret edemediğim bir soruyu sordum: Özellikle tek bir eserle, otuz yılı aşkın bir süre önceki bir piyesle tanınmış olmak onu rahatsız ediyor muydu? *Godot*'dan söz etmek istiyordum elbet. Görmemiş ya da okumamış olsa bile herkesin bildiği

piyes. Diğerlerine yer bırakmamıştı. *Godot* öylesine bir kült eser statüsü edinmişti ki kitlenin bir bölümü onunla yetiniyordu. Beckett'ın diğer piyeslerini merak etseler dahi, onlarda da *Godot*'nun tadını bulmak istiyorlardı. Beckett'ın yüzünün asıldığını göreceğimi sanmıştım. Kaşlarının çatılmasını beklemiştim. Ama Beckett benim kaygımı tahmin etmiş gibi gülümsedi.

"Mucizelere lanet etmemeli. *Godot* beni tanıttı ve kiramı ödememi sağladı. Bana sürekli ondan söz ettikleri ve çoğu insanın bununla sınırlı kaldığı ve önceki metinlerimi bilmedikleri doğru. *Godot*, teneffüste avluya çıkan oğlanların en popüleri. Böyle bu. Bunu kabul etmek gerek. Fakat okurların ve seyircilerin küçük bir kesiminde başka eserlerimle ilgilenme arzusu uyandırdı. Bu da kötü bir şey değil. Berbat lanetler vardır. Bir şey eğer kaçınılmazsa onu istemek gerekir. Değiştirilemez olanı kabul etmeli. Bana yapıştırılan şu aptalca etiket gibi: Absürd tiyatro! En iyisi gülüp geçmek. Bütün bunların bir önemi yok. İnsan toplum karşısında, kamuoyu karşısında ya da basın karşısında kazanamaz. Anlaşılma ve doğru okunma fikrini terk etmek gerek. Yanlış anlama kuraldır. Bu yanlış anlama sayesinde iyi kötü yaşayabiliyorsan, ne âlâ! Sanatçıların paradoksal mutluluğu bu."

7 Ekim – Şafak vakti Jonson Beckett'ı arayıp mahkumların önceki gece, Göteborg'daki ilk gösterim bittikten hemen sonra otellerinden kaçtıklarını söylemiş. Beckett benim gelmemi istedi.

Anasonlu çay hazırlamıştı. Üzerinde bir Sahra ceketi, bej bir pantolon vardı. Boynunun etrafına da kırmızı bir bandana sarmıştı. Beni omzumdan tuttu ve "İşte, en iyi gösterilerini sergilemişler!" dedi.

Kahkaha üstüne kahkaha attı. İtiraf etmeliyim ki bu son gelişmeden mutlu olmuştum. Ama elbette Beckett bu haberin zevkine kendini kaptırmadı. Yüzü asıldı.

"Ya sonra? Firar ettiler, ama nereye? Yasadışılığa mı? Çoğu tekrar yakalanacak ve cezaları katlanacak. Bu hiç hoş değil. Kaçıyorlar, ama hiçliğe. Tutsaklık koşullarından kaçamazlar. Güzel bir hikâye. Ama neye yarar? Nasıl sona erecek bu?"

Firariler için endişeliydi. Onlara bağlanmıştı. Kesinlikle yakalanacaklardı. Üstelik şiddete de başvuru-

labilirdi. Hiçbir şey çözümlenmemişti. Onlara yardım etmek için bir şey yapmak isterdi. Ama ne? Dakikalarca dönüp durdu. Sorumlusu o muydu? Eserinin, bununla karşı karşıya gelenler üzerinde bir etkisi olması elbette hoşuna giderdi. Ama böyle bir durumu hiç düşünmemişti. Bu onun kafasını karıştırıyordu. Bu hikâyenin tuhaflığından çok etkilenmiş olan oyun yazarı bakış açısı ile olayın sonuçlarından duyduğu korku arasında parçalanmıştı.

"Piyeslerimin oyuncu ve seyircileri bunu bir örnek kabul etmeliler: Onlar da yoldan çıkmalı. Benim kelimelerim bir eylem davetiyesi olmalı; ayağına pantuflaları geçirip depresyona ve sızlanmaya davet değil. Bu tutsaklar birer örnek oldular, onların tavırlarını unutmamalı. Sanat bir eylem davetidir. Ama bedelini ödemelerinden korkarım."

Salonun fotoğraflarla kaplı duvarına baktı. Onlarca fotoğraf vardı, renkli, siyah beyaz, yüzler, binalar, ellerinde kitap, coşkulu bakışlı tutsaklar, Jonson sahnede, polisler, hapishane müdürü, kostümler, turşu, şölen. Beckett olayların akışını zihninde canlandırarak olup biteni, neyin etkili olduğu anlamaya çalışıyordu. Sonra, tek kelime etmeden, fotoğrafları sökmeye başladı, sanki bir perdeyi kapar gibi, sanki bu hikâyeyi silmek için

salon duvarının beyazını geri çağırır gibi. Fotoğrafları ve mektupları bir çöp poşetine doldurdu ve binanın girişine indi. Geri gelip kanepeye oturdu. Böyle, sessiz kaldı. Bana "iyi akşamlar" dedi, oradan ayrıldım.

17 Ekim – Beckett'ın memleketlisi Oscar Wilde'ın doğum gününü kutladık. Daha doğrusu, Beckett önceki gün, doğum gününün asıl tarihinde kutlamıştı. W şeklinde bir pasta yapmış ve bir kısmını Suzanne'la birlikte yemişti. Bugün de geri kalanını biz yedik.

Mutfak masasına oturduk. Pasta nefisti: Badem unu ve yaban çilekli pasta hamuru, portakal çiçeğiyle hafifçe kokulandırılmış bir jöle kaplama. Beckett papatya çayı hazırlamıştı. Tutsaklardan konuşmadık. Ama onun kaygılı olduğunu hissediyordum. Söyleyecek bir şey yoktu: Bir iki güne kalmaz haberlerin geleceğine, tutsakların yeniden yakalanacağına hiç kuşku yoktu. Bittiğini anladım. Beckett'la işbirliğim burada tamamlanmıştı, gerçeklik, aptalca ve şiddetli gerçeklik kendi haklarını yeniden talep ediyordu.

Beckett birer parça pasta daha sundu. Sessizce yedik. Kendi payını iyice küçük parçalar halinde kesiyordu. Kaşığını elinden bıraktı.

"Bir gün bir gazeteci bana neden yazdığımı sordu. Başımdan savmak için, sadece bu işte iyiyim, dedim. Şimdi de bu bana sürekli hatırlatılıyor, sanki muhteşem bir ifadeymiş gibi, cesurca, yüce bir şeymiş gibi. Amma aptallık! Elbette tek iyi olduğum şey yazı değil. Ama sanatçıların başka faaliyetler yapmayı beceremeyeleri yüceltilen bir şey, bir uzmanlaşma aşkı. Ben, profesör, aşçı, kostümcü, tam zamanlı çevirmen, arıcı olabilirdim. Yığınla şey yapmayı biliyorum."

Beckett minik parçalar halinde kestiği pastasını yeniden yemeğe koyuldu. Yanından ayrıldım. Aramıza hüzün girmişti. Bunun dostluk olmayan bu dostça ilişkinin sonu olduğunu ikimiz de biliyorduk.

Bu akşam odam bana çok küçük geliyor. Durumun romantik yanı artık beni tatmin etmiyor. Mekân ve asgari bir konfor arzuluyorum. Bu yerden kurtulmak, yaşamak, insanlarla karşılaşmak, kendime dostlar edinmek istiyorum. Karşı çıkılmaz bir ihtiyaç bu.

19 Ekim – Beckett'ın yanındaki son çalışma günüm. Bütün günleri, onun yanında geçirdiğim yarım günleri ve saatleri hesapladı. Sözleşmemde öngörülmüş zamanı biraz aşmıştık. Bana fazladan ödemesi gerekeni ödemek için ısrar etti. Parayı aldım. Yüreğim daralmıştı. Muhtemelen bir daha asla görüşemeyecektik.

Koyu mor ve fildişi bir kimono giymiş, uzun beyaz saçlarını bağladığı siyah pamuklu bir şerit takmıştı. Salonun zeminine oturduk. İki gün önceki ciddiyeti üzerinde yoktu. Yüzü gülüyordu ve sakindi. Tutsaklardan konuşmadık. Söyleyecek laf yoktu. Yüzü canlandı, bana bir şey anlatmak istiyordu:

"Savaştan önce Suzanne'la bir saldırı sayesinde tanıştım. Porte d'Orléans Caddesinde bir adam göğsüme bir bıçak sapladı ve bir konserden çıkan Suzanne beni kurtardı. Bu beni tesadüf ve zorunlu karşılaşmalar üzerine düşündürttü. Bir bıçak darbesi beni neredeyse öldürecekti ve aslında hayatımı bütünüyle altüst

etmişti. Sanatın da bir suç olduğunu o zaman anladım. Ama gerçekliğe karşı bir suç. Tıpkı cinayetin bir kişinin bedensel bütünlüğünü tartışma konusu etmesi gibi, bitmek bilmez dönüşümleriyle dünyanın ve toplumun bütünlüğünü tartışma konusu ediyor. Bir sanat eseri soluk keser, kalp atışımızı hızlandırır, biçimlerle, renklerle ve seslerle ilişkimizi değiştirir. Ölecek kadar değişmesek de, o ana dek tanıdığımız gerçeklik ölerek yerine daha karmaşık, daha tuhaf olan bir başkası gelir. Aynı zamanda da daha güzel."

"Polis beni bıçaklamış olan adamı götürdü. Ona neden bunu yaptığını sordum. Bilmiyordu. Sizce de korkunç değil mi bu?"

Adamın ne cezaya çarptırıldığını sordum. Beckett şikayetçi olmadığını söyledi.

"Ne yaptığını bilen insanlardan şikayetçi olunur. Bu dünya ne yaptığını bilmiyor ve ben ondan da şikayetçi olmayacağım. Fakat, darbelerden kaçınabilmek için biraz kenara çekileceğim ve ailem ve dostlarımla, insanın kendine icat ettiği ve ölür ölmez yok olan o cennetle birlikte yaşayacağım."

Bu sözlerle ayrıldık. Evinin girişine kadar bana eşlik etti. Uzun uzun elimi sıktı. Gözleri parlıyordu, sakalı ve uzun beyaz saçları rüzgârda titreşiyordu.

Bu günlük unutmaya karşı bir panzehirdir. Kendimi yeniden Beckett'ın yanında bulmak, onunla birlikte Paris'te yürümek, bir yemeği paylaşmak, onun eşliğinde bir kadeh içki içmek ve özellikle onu konuşurken dinlemek için bu sayfaları tekrar okumam yeter. Görüntüleri ve kelimeleri de içimde taşıyorum. Bir şeyin hiç silinmeyeceğini biliyorum: Çatıda, bir Paris yazının güneşi altında arıların ortasında, arıcı giysileri içinde Beckett.

Tezim bitti, tekrar okudum, düzelttim, tekrar okudum, düzelttim. İki ay sonra savunmamı yapacağım. Hayatım yeniden başlıyor. Geri kalan her şey elden geçecek.

TEŞEKKÜRLER

Manon Jollivet'ye, Lili Mamath ve Coline Pierre'ye okumaları ve saptamaları için teşekkürler.

Warburg üzerine, tiyatro ve sanatçının çalışması üzerine tartışmalarımız için Hamed Taheri'ye teşekkürler.

Bu kitap ben Akademie Schloss Solitude'de kalırken ortaya çıktı. Hayatımın en güzel yıllarından biri oldu. Marie Nimier'ye ve Mircea Cartarescu'ya, Jean-Baptiste Joly ile Silke Pfüger'e teşekkürler.

Çekingenliğim insanlarla ve kitaplarla önemli buluşmalar yapabilmemde her zaman en iyi pasaportum oldu. Büyünün gerçekleşebileceği yerler olmalı: Bunlar kitapçılar ve kütüphanelerdir. İnsana kendini kurtarması için gereken silahı sağlarlar.

Le Bouquetiniste kitapçısındaki Jean-Paul Shafran'a ve Louise Titi kitapçısındaki Virginie Salle'ye destekleri ve sadakatleri için, mesleki coşkuları ve cömertlikleri için teşekkürler. Gençliğimdeki kütüphaneci ve kitapçıları da unutamam.

Laurence Renouf'a ve Patricia Duez'e teşekkürler. Alix'i de düşünüyorum.

Şiir, roman, deneme, oyun türünde pek çok önemli esere imza atan ve grotesk edebiyatın öncü isimlerinden kabul edilen Samuel Beckett, özel hayatı ve kişisel özellikleriyle ön plana çıkmaktan imtina etmiş, sözünü eserleri ile söylemeyi ve bazen suskun kalmayı tercih etmiş bir isim.

Samuel Beckett'a Göre Arıcılık, Beckett'ın kapalı dünyasına bir giriş çabası gibi görünse de, biyografik bilginin, sanatçının özel hayatının ve karakterinin yapıtlarının önüne geçmesine dair ironik bir roman. Sanatçının hayatının bir koleksiyon unsuru haline gelmesine, gündelik eylemlerin, hobilerin ve hatta hastalıkların abartılı bir anlamla donatılarak sanat tarihinin bir parçasıymış gibi sunulmasına; özel olanın edebi olanla ilişkili olma zorunluluğuna indirilmiş hiciv dolu, metaforik bir darbe...

ISBN: 978-975-570-752-5
9 789755 707525

8 TL

www.selyayincilik.com
www.twitter.com/selyayincilik
www.facebook.com/SelYayincilik